

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління

СИЛАБУС

Нормативного освітнього компонента

ОСНОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

підготовки бакалавра

спеціальність: 014 «Середня освіта (Історія)»

галузь знань: 01 «Освіта / Педагогіка»

**освітньо-професійна програма «Середня освіта. Історія,
правознавство».**

Силабус освітнього компонента «ОСНОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА» підготовки бакалавра, галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка», спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Історія, правознавство».

Розробник: Байрак С. О., канд. політ. наук, доц. кафедри політології та публічного управління

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: _____ Хлібовська Г. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри

протокол № ____ від _____ 20__ р.

Завідувач кафедри: _____

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка»	Нормативний
Кількість годин/кредитів 90/3	Спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)» Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Історія, правознавство»	Рік навчання – 2
		Семестр – 4-ий
ІНДЗ: немає	Освітній рівень Бакалавр	Лекції – 28 год.
		Практичні – 20
		Самостійна робота – 36 год.
Мова навчання		Консультації – 6 год.
		Форма контролю: екзамен
		українська

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка»	Нормативний
Кількість годин/кредитів 90/3	Спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)» Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Історія, правознавство»	Рік навчання – 2
		Семестр – 4-ий
ІНДЗ: немає	Освітній рівень Бакалавр	Лекції – 6 год.
		Практичні – 6
		Самостійна робота – 68 год.
Мова навчання		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: екзамен
		українська

II. Інформація про викладача

ІІІ: Байрак Сергій Олександрович

Науковий ступінь: кандидат політичних наук

Посада: доцент кафедри політології та публічного управління

Контактна інформація: sergiy.bairak@gmail.com

Посилання на розклад <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

Комунікація зі здобувачами вищої освіти: електронною поштою, на заняттях згідно розкладу, за графіком консультацій.

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК. Освітній компонент «Основи громадянського суспільства» є нормативною із циклу загальних дисциплін для ОПП Середня освіта. Історія, правознавство.

Зміст ОК. За своїм змістом освітній компонент відноситься до предметного поля історії й теорії політики, розвитку демократії та громадянського суспільства, який представлено як сукупність теоретико-методологічних і практично-політичних аспектів дослідження суспільно-політичної сфери суспільства із врахуванням світового та вітчизняного досвіду.

Основними темами є: демократичне урядування, права людини, громадянське суспільство та участь громадян у суспільному та політичному житті. Наскрізно вивчаються теми: гендерна рівність, права меншин, права осіб з інвалідністю, забезпечення громадянських прав, належне урядування, корупція, верховенство права, медіаграмотність, використання цифрових технологій, різноманіття, роль молоді тощо.

З метою розвитку навичок здобувачів вищої освіти, під час навчання використовуватимуться інтерактивні методи викладання («Семінари за методом Сократа», «Людський барометр», «Прогулянка галереєю», «Медіація» тощо).

2. Пререквізити. «Основи права», «Конституційно-правові засади захисту дітей», «Історія України нового часу».

Постреквізити. «Новітня історія України».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента «Основи громадянського суспільства» є формування у здобувачів вищої освіти необхідних знань, навичок та ставлень, пов'язаних з ефективною (поінформованою, компетентною) демократичною взаємодією громадян у суспільстві, оволодіння компетенціями у сфері демократичного урядування, політичної участі та захисту прав особи та громадянина.

Основними **завданнями** під час вивчення освітнього компонента є:

- надати здобувачам вищої освіти цілісну систему знань про історію та концептуальні засади демократичного урядування, права людини, громадську участь;
- сформуванню вміння критично мислити та аналізувати інформацію, активно слухати, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення, а також досягати консенсусу та працювати спільно з іншими заради досягнення мети;
- сформуванню розуміння важливості громадської участі у демократичній державі;
- визначити основні механізми захисту прав людини та громадянина і особливості їх використання;
- надати здобувачам вищої освіти знання про основні форми участі громадян, демократичні методи та процедури прийняття рішень;
- сформуванню у здобувачів вищої освіти готовність долучатися до вирішення суспільних проблем та навчити використовувати для цього інструменти громадської участі, доступні в Україні.

4. Результати навчання (компетентності)

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Фахові компетентності, спільні для всіх предметних спеціальностей (ФК)

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

Предметні компетентності (ПК)

ПК 4. Здатність інтегрувати набуті знання соціальних та гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 9. Знання нових підходів до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

ПК 10. Здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Результати навчання (РН)

РН3. Називає і аналізує методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.

РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук з історії та правознавства, оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН9. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН11. Виявляє навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН13. Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Демонструє знання змісту фундаментальних і спеціальних галузей історичної науки, правознавства та спеціальних історичних дисциплін, пояснює і характеризує історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 3. Орієнтується в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризує суспільні явища в розвитку, вільно оперує спеціальною термінологією.

ПРН 4. Демонструє інтегроване мислення, пояснює цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовує краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; розуміє й популяризує історико-культурну спадщину України та світу.

ПРН 8. Володіє здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором.

ПРН 9. Цінує різноманіття та мультикультурність; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керується в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва

ПРН 10. Усвідомлює цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, стійко прагне до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Структура освітнього компонента

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього годин	Лекції	Практичні	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / бали
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади демократії						
Тема 1. Політика і влада як суспільні явища.	6	2		4		

Тема 2. Держава. Форми правління та політичного устрою.	6	2		4		
Тема 3. Теоретичні засади демократичного врядування	6	2	2	2		ПО/12
Тема 4. Права людини	6	2	2	2		ПО/12
Тема 5. Механізми захисту прав людини	7	2	2	2	1	ПО/12
Тема 6. Конституціоналізм, ліберальна демократія. Традиції конституціоналізму на українських землях.	7	2	2	2	1	ПО/12
Тема 7. Вибори, виборчі системи. Партиїні системи	9	4	2	2	1	ПО/12
<i>Середній бал за результатами ПО</i>						12
<i>Бал за результатами А</i>						8
Разом за змістовим модулем 1	47	16	10	18	3	
Змістовий модуль 2. Громадянське суспільство						
Тема 8. Теоретичні засади громадянського суспільства	8	2	2	4		ПО/12
Тема 9. Особливості громадянського суспільства в Україні	8	2	2	4		ПО/12
Тема 10. Громадянство та демократія. Політична участь.	9	2	2	4	1	ПО/12
Тема 11. Чинники громадянської участі	9	2	2	4	1	ПО/12
Тема 12. Громадянська участь в Україні	9	4	2	2	1	ПО/12
<i>Середній бал за результатами ПО</i>						12
<i>Бал за результатами А</i>						8
Разом за змістовим модулем 2	43	12	10	18	3	
Усього годин	90	28	20	36	6	
<i>Середній бал за результатами ПО</i>						12
<i>Бал за результатами А</i>						8
<i>Модульна контрольна робота № 1</i>						30
<i>Модульна контрольна робота № 2</i>						30
Поточний контроль						40
Модульний контроль						60
Загальна сума балів						100

ПО – поточне опитування; А – активність (участь у дискусіях, обговореннях).
Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього годин	Лекції	Практичні	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / бали
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади демократії						
Тема 1. Політика і влада як суспільні явища.	6			6		
Тема 2. Держава. Форми	8	2		6		

правління та політичного устрою.						
Тема 3. Теоретичні засади демократичного врядування	5			4	1	
Тема 4. Права людини	9		2	6	1	ПО/12
Тема 5. Механізми захисту прав людини	9	2		6	1	
Тема 6. Конституціоналізм, ліберальна демократія. Традиції конституціоналізму на українських землях.	5			4	1	
Тема 7. Вибори, виборчі системи. Партиїні системи	10		2	6	2	ПО/12
<i>Середній бал за результатами ПО</i>						12
<i>Бал за результатами А</i>						8
Разом за змістовим модулем 1	52	4	4	38	6	
Змістовий модуль 2. Громадянське суспільство						
Тема 8. Теоретичні засади громадянського суспільства	6			6		
Тема 9. Особливості громадянського суспільства в Україні	6			6		
Тема 10. Громадянство та демократія. Політична участь.	8	2		6		
Тема 11. Чинники громадянської участі	10		2	6	2	ПО/12
Тема 12. Громадянська участь в Україні	8			6	2	
<i>Середній бал за результатами ПО</i>						12
<i>Бал за результатами А</i>						8
Разом за змістовим модулем 2	38	2	2	30	4	
Усього годин	90	6	6	68	10	
<i>Середній бал за результатами ПО</i>						12
<i>Бал за результатами А</i>						8
<i>Модульна контрольна робота № 1</i>						30
<i>Модульна контрольна робота № 2</i>						30
Поточний контроль						40
Модульний контроль						60
Загальна сума балів						100

ПО – поточне опитування; А – активність (участь у дискусіях, обговореннях).

№ з/п	Тематика семінарських занять	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні засади демократичного врядування 1. Поняття демократії 2. Характерні риси сучасної демократії 3. Історичні форми демократії 4. Передумови, форми прояву та моделі демократії 5. Цінності та принципи демократії	2 год

	6. Загрози і межі демократії	
2	Тема 2. Права людини 1. Сутність природа та еволюція прав людини 2. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права 3. Зобов'язання держави щодо прав людини. Негативні та позитивні права людини 4. Еволюція прав людини на українських землях 5. Міжнародні конвенції та пакти про права людини	2 год
3	Тема 3. Механізми захисту прав людини 1. Сутність та особливості міжнародного механізму захисту прав людини. Основні рівні функціонування системи захисту прав людини. 2. Європейський суд з прав людини 3. Національні механізми захисту прав людини в Україні: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації. 4. Особливості реалізації прав людини та проблеми у цій сфері	2 год
4	Тема 4. Конституціоналізм, ліберальна демократія. Традиції конституціоналізму на українських землях 1. Поняття конституціоналізму. 2. Теорії конституціоналізму (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), конституція та її роль у державі. 3. Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації).	2 год
5	Тема 5. Вибори, виборчі системи. Партиїні системи 1. Сутність, особливості та види виборів 2. Виборча система: поняття та основні характеристики 3. Особливості мажоритарної виборчої системи 4. Особливості пропорційної виборчої системи 5. Поняття політичних партій та їх видів. Партиїні системи	2 год
6	Тема 6. Теоретичні засади громадянського суспільства 1. Сутність громадянського суспільства. Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас). 2. Типи організацій громадянського суспільства. 3. Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова. 4. Функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом. 5. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади.	2 год
7	Тема 7. Особливості громадянського суспільства в Україні 1. Передумови формування громадянського суспільства в Україні. 2. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні. 3. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні. 4. Молодь та громадянське суспільство	2 год
8	Тема 8. Громадянство та демократія. Політична участь 1. Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії 2. Сутність та переваги громадської участі 3. Методи участі громадян у політичному житті суспільства	2 год

9	Тема 9. Чинники громадянської участі 1. Роль належної інформованості громадян у забезпеченні ефективної політичної участі 2. Сутність громадянської культури та її вплив на участь громадськості 3. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. 4. Громадянська чеснота та її вплив на ефективну участь	2 год
10.	Тема. 10. Громадянська участь в Україні 1. Становлення та розвиток громадянської участі в незалежній Україні 2. Особливості громадянської дії в Україні на місцевому рівні 3. Основні виклики, проблеми та перспективи реалізації громадянської участі в Україні	2 год
	Всього	20 год

6. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Перелік питань	
1	Сутність та види форм правління. Форма правління в Україні.	2
2	Типи організацій громадянського суспільства.	2
3	Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова.	2
4	Зобов'язання держави щодо прав людини. Негативні та позитивні права людини	1
5	Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації).	1
6	Функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом.	2
7	Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади.	2
8	Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у державах Європи.	2
9	Роль громадянського суспільства у розбудові демократії (В. Гавел).	1
10	Огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі. Польща: Рух «Солідарність». Чехословаччина Вацлав Гавел. Румунія. Україна «Революція на граніті».	1
11	Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії.	2
12	Передумови формування громадянського суспільства в Україні.	2
13	Сучасний стан громадянського суспільства в Україні.	1
14	Вплив громадянського суспільства на владу в Україні.	1
15	Молодь та громадянське суспільство	2
16	Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії	1
17	Сутність та переваги громадської участі	1
18	Методи участі громадян у політичному житті суспільства	2
19	Сутність громадянської культури та її вплив на участь громадськості	1
20	Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян	1
21	Громадянська чеснота та її вплив на ефективну участь	2
22	Становлення та розвиток громадянської участі в незалежній Україні	1
23	Особливості громадянської дії в Україні на місцевому рівні	1
24	Основні виклики, проблеми та перспективи реалізації громадянської участі в Україні	2
		36

IV. Політика оцінювання

Освітній компонент складається з двох змістових модулів. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
2. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Здобувач має виконати у повному обсязі усі види діяльності із навчальної дисципліни, бути присутніми на аудиторних заняттях.

Освітній процес регулюється «*Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки*» (<https://bit.ly/39In2ac>).

Конфліктні ситуації вирішуються згідно «*Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки*» (<http://surl.li/nrtv>).

Засобом діагностики успішності здобувачів вищої освіти є екзамен.

Оцінювання роботи здобувача ґрунтується на принципах систематичності, об'єктивності, диференційованості, єдності вимог тощо.

Контроль та оцінювання здобувачів вищої освіти відбувається згідно з наступними критеріями:

1. Поточне оцінювання з відповідних тем. Оцінюється вміння аналізувати та систематизувати матеріал, проявляти нестандартні думки, оперування прикладами в процесі обговорення чи дискусування. Підсумковий бал за кожний змістовий модуль виставляється за принципом визначення середнього бала (середній бал за поточне опитування плюс бали за активність на заняттях (12+8 – перший модуль, 12+8 – другий модуль; в сумі 40 балів).

3. Модульна форма контролю передбачає оцінювання здобувачів освіти на підсумкових модульних роботах, які проводиться письмово у вигляді розгорнутих питань, або виконання тестового контролю (максимум 60 балів за дві модульні роботи).

У підсумку, здобувач освіти може отримати 40 балів за поточне оцінювання та 60 балів за модульний контроль.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, фабрикація обман, списування. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит тощо).

Вирішення спірних питань у галузі академічної доброчесності здійснюється на підставі «*Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки*» (<http://surl.li/ehcbh>).

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Шляхи відпрацювання пропущених занять: якщо здобувач з поважної причини пропустив практичне заняття, то він може здати матеріал у вигляді підготовки слайд-презентації (у межах 20 слайдів) за проблематикою пропущеної теми та її обов'язковий захист під час проведення тематичної розмови з викладачем відповідно до графіку консультацій.

Згідно «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<http://surl.li/bduet>), власне право неформальної освіти, здобувач може відпрацювати пропуски, взявши участь у тренінгу, конференції, науковому семінарі тощо.

Перескладання екзамену відбувається згідно затвердженого в деканаті розкладу.

Схема розподілу балів

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
20	20	30	30	100
12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (обраховується середнє арифметичне суми балів, набраних здобувачем вищої освіти на всіх заняттях). 8 балів – за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, рецензування відповідей).	12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (обраховується середнє арифметичне суми балів, набраних здобувачем вищої освіти на всіх заняттях). 8 балів – за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, рецензування відповідей).			

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального

		матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних

		аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання

навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на модульних роботах

Контрольна робота включає три питання теоретичного та практичного характеру, розраховані на виявлення знань Здобувач вищої освіти. Кожне з питань оцінюється **10 балами**. Максимальна сума, яку Здобувач вищої освіти може набрати за контрольну роботу, становить **30 балів**.

Оцінювання першого, другого та третього питань:

0-2 балів – Здобувач вищої освіти не може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

3-5 балів – Здобувач вищої освіти аналізує менше половини навчального матеріалу обраної теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6-7 балів – Здобувач вищої освіти аналізує більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, може самостійно володіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами.

8 бали – Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, самостійно користується довідковою джерелами; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

9 балів – Здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; виконує прості творчі завдання.

10 балів – Здобувач вищої освіти володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, уміє застосовувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень; вільно знаходить інформацію, самостійно оцінює різноманітні політичні процеси, виявляючи особисту позицію щодо них.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

На іспит виносяться питання теоретичного та практичного рівнів. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, *здобувач може не пізніше останнього заняття добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати або перездати одну із тем).*

Здобувач вищої освіти складає екзамен у формі усних чи письмових відповідей, на який вноситься *60 балів*, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Для складання дисципліни достроково, без іспиту, потрібно набрати не менше 75 балів за 100-бальною шкалою протягом аудиторного або дистанційного навчання.

Здобувачі складають екзамен згідно розкладу заліково-екзаменаційної сесії, а у випадку нагальної потреби, зумовленої об'єктивними обставинами – достроково, написавши заяву на ім'я декана та представивши відповідні аргументи.

У випадку неявки здобувача на екзамен, з об'єктивних чи суб'єктивних причин, а також при отриманні незадовільної оцінки при складанні екзамен, здобувач має право скласти підсумковий контроль повторно викладачу, або комісії, у яку входять представники кафедри та деканату. Якщо за ці три можливості екзамен не складено, здобувач виключається зі складу здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки.

В університетських положеннях є право на поновлення і проходження повторного проходження навчальної дисципліни.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90 – 100	Відмінно	A	відмінне виконання
82 – 89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75 - 81	Добре	C	загалом хороша робота
67 -74	Задовільно	D	непогано
60 - 66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

Перелік питань до екзамену:

1. Політика як суспільне явище. Структура та функції політики.
2. Рівні політики. Субекти та об'єкти політики
3. Сутність, структура та функції влади.
4. Форми політичної влади.
5. Легітимність та легальність політичної влади.
6. Поняття, ознаки, структура та функції держави.
7. Різновиди і типологія держав.
8. Форми державного правління.
9. Форми державного устрою.
10. Сутність, структура та функції політичної системи.
11. Типологія політичних систем.
12. Сутність і типологія політичних режимів.
13. Поняття демократії. Характерні риси сучасної демократії
14. Передумови демократії, її форми та моделі
15. Цінності та принципи демократії

16. Сутність природа та еволюція прав людини
17. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права
18. Зобов'язання держави щодо прав людини. Негативні та позитивні права людини
19. Еволюція прав людини на українських землях
20. Міжнародні конвенції та пакти про права людини
21. Сутність та особливості міжнародного механізму захисту прав людини. Основні рівні функціонування системи захисту прав людини.
22. Європейський суд з прав людини
23. Національні механізми захисту прав людини в Україні: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації.
24. Особливості реалізації прав людини.
25. Поняття конституціоналізму.
26. Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації).
27. Поділ влади. Система стримувань і противаг та особливості її реалізації в Україні.
28. Державна влада та місцеве самоврядування в Україні.
29. Сутність, особливості та види виборів
30. Виборча система: поняття, види та основні характеристики
31. Поняття політичних партій та їх видів. Партійні системи
32. Сутність громадянського суспільства. Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства.
33. Типи організацій громадянського суспільства.
34. Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова.
35. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади.
36. Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії
37. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні.
38. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні.
39. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні.
40. Молодь та громадянське суспільство
41. Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії
42. Сутність та переваги громадської участі
43. Методи участі громадян у політичному житті суспільства
44. Роль належної інформованості громадян у забезпеченні ефективної політичної участі
45. Сутність громадянської культури та її вплив на участь громадськості
46. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян.
47. Громадянська чеснота та її вплив на ефективну участь
48. Становлення та розвиток громадянської участі в незалежній Україні
49. Особливості громадянської дії в Україні на місцевому рівні
50. Основні виклики, проблеми та перспективи реалізації громадянської участі в Україні

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Демократія: від теорії до практики / Г. Берроуз, І. Совсун, С. Буров та ін. Київ, 2018. 284 с. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/04/Demokratiya-vid-teoriyi-do-praktyky-Pidruchnyk-kursu.pdf> (дата звернення 23.01.2024).
2. Загальна декларація прав людини. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 23.01.2024).
3. Основи громадянського суспільства та політичних знань: навч. посіб. за заг. ред. В. І. Бортнікова. – 2-ге вид., випр. та доп. Суми: Університетська книга, 2023. 646 с.

4. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2017. Т. 2. 535 с.
5. André Bächtiger, John S. Dryzek, Jane Mansbridge, Mark E. Warren. The Oxford Handbook of Deliberative Democracy, Oxford University Press, 2018. 976 с.
6. Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 2020. 340 p.
7. Mettler Suzanne. Four Threats: The Recurring Crises of American Democracy. New York: St. Martin's Press, 2020 304 p.

Додаткова література

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. 2-е вид./ пер. з англ. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 584 с.
2. Байрак С., Белгасем М. Ненасильницький протест в Республіці Польща на етапі демократичної трансформації. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Житомир-Київ-Краків: ФОП Євенок О. О., 2015. Випуск 5. С. 86–94.
3. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 78 (зі змінами).
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91 (зі змінами).
5. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини Київ: Основа, 2017. 44 с.
6. Ярош Я. Трансформація політичних партій в Україні: монографія. Луцьк: АКВА ПРІНТ, 2019. 274 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>.
2. Президент України: Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua>.
3. Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://ipiend.gov.ua/>.
5. Рада національної безпеки і оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>.
6. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини URL: <http://ombudsman.gov.ua>.